

RP 176/2002 rd

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om statens pensioner och 9 § lagen om statens familjepensioner

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om statens pensioner ändras så, att den lägsta åldersgränsen för deltidspension i fråga om personer födda 1947 och därefter återställas till 58 år och att det ålderspensionsbelopp som intjänas under deltidspensioneringen minskas. För personer födda före 1947 kvarstår rätten till deltidspension i enlighet med de nuvarande bestämmelserna. Dessutom fö-

reslås att individuell förtidspension enligt huvudregeln inte längre skall beviljas personer födda 1944 och därefter. För förhindrande av missgynnanden föreslås ytterligare att kravet i fråga om arbetshistorian vid arbetslöshetspensionering ändras för en del personer födda före 1945.

Lagarna föreslås träda i kraft så snart som möjligt.

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning och praxis gällande flexibla pensionsåldersarrangemang

Vid ingången av juli 1989 genomfördes en reform gällande flexibel pensionsålder inom statens pensionssystem. Då infördes bestämmelser om individuell förtidspension, förtida ålderspension och deltidspension i lagen om statens pensioner. Ändamålet med de nya pensionsformerna var att möjliggöra en flexibel pensionering enligt varje individs individuella förhållanden.

När de flexibla pensionssystemen trädde i kraft slopades det yrkesbaserade pensionsålderssystem som hade ingått i statens pensionssystem. De personer som omfattades av den yrkesbaserade pensionsåldern fick rätt att fortfarande välja en yrkesbaserad pensionsålder. Rätten att välja pensionsålder löpte ut 1999. Det flexibla pensionsåldersarrange-

manget gäller inte de förmånstagare som valt yrkesbaserad pensionsålder.

Individuell förtidspension

Enligt 9 c § lagen om statens pensioner (280/1966) har en förmånstagare som fyllt 60 år rätt att få invalidpension i form av individuell förtidspension. En förutsättning är att förmånstagarens arbetsförmåga, med beaktande av sjukdom, lyte eller skada, faktorer förknippade med åldrande, lång tid i anställningen, ett för honom eller henne påfrestande och slitsamt arbete samt arbetsförhållandena, varaktigt har nedgått i sådan grad att det inte skäligen kan förutsättas att förmånstagaren skall fortsätta sin anställning. Dessutom förutsätts att den tid som återstår till pensionsåldern, dvs. den återstående tiden, kan räknas såsom till pension berättigande tid när pensionen fastställs och att förmånstagaren avstår från förvärvsarbete så som föreskrivs i

lag.

I 2 mom. i ovan nämnda paragraf föreskrivs om de faktorer som i fråga om vissa uppgifter till följd av den offentliga förvaltningens speciella natur dessutom skall beaktas vid beviljandet av individuell förtidspension. När arbetsförhållandena bedöms fäster man vikt vid de särskilda krav som det allmänna intresset ställer när det gäller skötseln av en tjänst eller fullgörandet av en uppgift.

Enligt ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om ändring av lagen om statens pensioner (1229/1999) bibehåller personer som är födda före 1944 sin rätt enligt tidigare lag att få individuell förtidspension när de fyllt 58 år. Denna rätt behåller likaså de personer som är födda 1944-1946 och som hade rätt att välja yrkesbaserad pensionsålder, men som inte gjorde detta val. I fråga om de personer som är födda 1947 och som hade rätt att välja yrkesbaserad pensionsålder, men som inte valt en sådan pensionsålder är den nedre åldersgränsen 59 år.

Deltidspension

Enligt det inledande stycket i 9 d § 1 mom. lagen om statens pensioner har en förmånstagare som fyllt 58 år rätt till deltidspension på de villkor som anges i momentet. Enligt 15 § lagen om statens pensioner beviljas deltidspension tidigast från ingången av månaden efter den under vilken förmånstagaren har fyllt 58 år, dock inte retroaktivt för längre tid än sex månader före den månad som följer efter ansökan.

Enligt 2 § 1 mom. lagen om deltidarbets- och deltidspensionsarrangemang för äldre arbetstagare har en förmånstagare som har fyllt 56 år utan hinder av vad som bestäms i 9 d § 1 mom. lagen om statens pensioner om den nedre åldersgränsen för erhållande av deltidspension rätt till deltidspension, om villkoren för erhållande av deltidspension i övrigt är uppfyllda. Lagen var i kraft till utgången av 2000, men giltighetstiden för den förlängdes till utgången av 2002 genom lagen om ändring av 3 § lagen om deltidarbets- och deltidspensionsarrangemang för äldre arbetstagare (1269/1999).

När den som får deltidspension uppnår sin pensionsålder och upphör med sitt deltidsar-

bete beviljas han eller hon ålderspension som uträknas på basis av arbetshistorian dittills och tiden i deltidspension. För den tid då personen i fråga har varit deltidspensionerad, tillväxer pensionen i enlighet med 10 § 5 mom. lagen om statens pensioner på samma sätt som om personen hade varit anställd. För tiden i deltidspension uträknas pensionsbeloppet enligt bortfallet i den inkomst som beräknas på basis av skillnaden mellan förvärvsinkomsten av heltidsarbete och förvärvsinkomsten av deltidarbete.

Den del av invalidpension för deltidspensionerade arbetstagare som grundar sig på deltidarbete och den pensionsdel som uträknas för deltidspensionstiden fastställs på samma sätt som i fråga om ålderspensionen. Om en sådan invalidpension är förenad med en pensionsdel för återstående tid, bestäms tillväxtprocenten på samma sätt som överlag i enlighet med 10 § 4 mom. lagen om statens pensioner så, att tillväxtprocenten är 1,2 % då förmånstagaren är 50-60 år och 0,8 % per år mellan 60 år och fram till pensionsåldern.

Arbetslöshetspension

Den nedre åldersgränsen för arbetslöshetspension har sedan 1985 varit 60 år. Från och med 1994 har villkoret för erhållande av pensionen varit bl.a. att förmånstagaren under de senaste 15 åren i minst fem års tid har intjänat pension på grundval av ett tjänste- eller arbetsförhållande. Villkoret motiverades med att utkomsten för arbetslösa i första hand bör tryggas genom arbetslöshetsdagpenningen och att avsikten inte är att arbetslöshetspensionen skall trygga utkomsten för den del av befolkningen som inte har medverkat i arbetslivet.

1.2. Bedömning av nuläget

Av de flexibla pensionsformerna har i synnerhet den individuella förtidspensionen underlättat möjligheterna för äldre arbetstagare med en lång arbetshistoria och slitsamma yrken att få invalidpension. Å andra sidan är det i synnerhet på grund av den förändrade åldersstrukturen skäl att fortsätta med de åtgärder som syftar till att stöda äldre personer i att så fullödigt som möjligt medverka i ar-

betslivet. Trots att sysselsättningsgraden för i synnerhet 55—59-åringar har förbättrats under de senaste åren, är det fortfarande ovanligt att fortsätta arbeta fram till åldern för ålderspension.

År 2001 var de personer som gick i pension inom statens pensionsystem i genomsnitt 58 år och 9 månader. I denna siffra ingår de lägre yrkesbaserade pensionsåldrarna och försvarsmaktens och gränsbevakningsinrättningens lägre pensionsåldrar. De som gick i pension år 2001 var i genomsnitt 1 år och 2 månader äldre än de som pensionerade sig tio år tidigare. Genom upprepade ändringar av de lägsta åldersgränserna för förtidspension och med hälsofrämjande verksamhet har man strävat till att främja fortsatt medverkan i arbetslivet.

Den genomsnittliga pensionsåldern är av central betydelse med tanke på en hållbar finansiering av arbetspensionerna. Betydelsen accentueras när de stora årskullarna närmar sig de lägsta åldersgränser som berättigar till förtidspensioner.

Direkt efter att lagstiftningen om deltidspension trädde i kraft valde färre personer än beräknat att gå i deltidspension. Den lägsta åldersgränsen för individuell förtidspension var då lägre än den lägsta åldersgränsen för deltidspension. Efter det att den lägsta åldersgränsen för deltidspension sänktes började antalet deltidspensionerade år 1998 öka snabbt. Det kan således antas att deltidspensionen för sin del ersatte den individuella förtidspensionen.

Under förhållandena i samband med den långvariga massarbetslösheten har det ofta visat sig vara svårt att uppfylla villkoret för arbetslöshetspension, nämligen fem år i arbete under en tid av 15 år. Detta har gällt trots att arbete har sökts aktivt. Enligt Statkontorets register har 446 personer under åren 1999—2001 fått avslag på sin ansökan om arbetslöshetspension på grund av att arbetsvillkoret inte uppfyllts. Dessutom finns det personer som inte sökt pension när de fått veta att arbetsvillkoret inte uppfylls för deras del. Dessutom kan det finnas missgynnade personer bland dem som fortfarande får dagpenning eller arbetsmarknadsstöd och som senare uppnår den ålder, 60 år, som berättigar till arbetslöshetspension.

2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

I regeringsprogrammet sägs att i arbetslivet, i den verksamhet som syftar till upprätthållande av arbetsförmågan och i utbildningspolitiken samt i systemen med pensionskydd och utkomstskydd för arbetslösa genomförs ändringar, som uppmuntrar arbetsgivarna att behålla och anställa även äldre arbetstagare samt främjar möjligheterna för äldre arbetstagare att kvarstå i arbete och på arbetsmarknaden. Målet är att öka den sysselsatta andelen av befolkningen i arbetsför ålder och att på lång sikt uppnå att den genomsnittliga ålder då arbetstagare lämnar arbetsmarknaden stiger med 2—3 år, dvs. närmare den normala åldern för ålderspension, och att därigenom minska trycket på att höja pensionsavgifterna.

De centrala arbetsmarknadsorganisationerna kom den 12 november 2001 överens om principerna för utveckling av arbetspensionerna inom den privata sektorn. Syftet är att företa sådana ändringar i arbetspensionssystemet som behövs för att senarelägga den genomsnittliga pensionsåldern med 2—3 år och anpassa pensionssystemet till den ständigt ökande medellivslängden. Överenskommelsen är ett led i den övergripande utveckling av arbetslivet och pensionssystemen som syftar till att senarelägga pensionsåldern samt anpassa pensionssystemet till den allt högre medellivslängden.

Enligt nämnda överenskommelse gäller återställandet av åldersgränsen för deltidspension till 58 år sådana personer som är födda efter 1946. Enligt överenskommelsen gäller slopandet av individuell förtidspension som ett separat pensionsslag personer födda efter 1943. Av överenskommelsen framgår vidare att arbetslöshetspension inte skall beviljas personer födda efter 1949. Inom den privata sektorns pensionssystem har reformerna genomförts genom lagändringarna 630—632/2002. Ändringen beträffande åldersgränsen för deltidspension tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2003 och den individuella förtidspensionen slopas vid ingången av 2004.

Regeringen konstaterade i ett ställningstagande den 13 november 2001 att ovan näm-

da principöverenskommelse som de centrala arbetsmarknadsorganisationerna fattat vad gäller utvecklandet av arbetspensionerna inom den privata sektorn motsvarar regeringens mål i fråga om att utveckla arbetspensionerna så att de stöder möjligheterna att kvarstå i arbete, arbetsförmågan och sysselsättningen samt i fråga om att utveckla principen om inkomstrelaterade pensioner enligt arbetspensionslagstiftningen inom systemet med förtidspension.

I fråga om statens pensionssystem har man i statens delegation för pensionsärenden förhandlat om de åtgärder som anses nödvändiga. Mot bakgrunden av strävandena att för enhetliga pensionssystemen och för att pensionsskyddet för de försäkrade som under sin arbetshistoria har omfattats av olika pensionssystem skall utgöra en fungerande helhet har det ansetts ändamålsenligt att man också inom statens pensionssystem i tillämpliga delar genomför ändringar motsvarande dem som genomförs inom den privata sektorn. Genomförandet av ändringar inom statens pensionssystem är inte helt oproblematiskt mot bakgrunden av att tidigare införda ändringar har varit kopplade till skyddandet av pensionsförmåner som varit bättre än inom den privata sektorn och i och med att slopandet av det yrkesbaserade pensionsålderssystemet stod i samband med övergången till det flexibla pensionssystemet.

2.1. Ändringar som gäller individuell förtidspension

Det föreslås att den individuella förtidspensionen också inom statens pensionssystem slopas så, att personer födda efter 1943 i regel inte längre skall vara berättigade till individuell förtidspension. Enligt förslaget skall dock de åldersklasser, som i samband med de ändringar som trädde i kraft vid ingången av 2000 fick behålla sin rätt till individuell förtidspension vid en lägre ålder, behålla sin rätt till individuell förtidspension även i fortsättningen. Då fick de personer som var födda före 1944 behålla sin rätt till individuell förtidspension när de fyllt 58 år. Dessutom kvarstod åldersgränsen 58 år för sådana personer födda 1944-1946 som hade rätt att väl-

ja en gammal s.k. särskild pensionsålder, men som inte gjorde detta val. I fråga om de personer som var födda 1947 steg åldersgränsen till 59 år, om de inte hade utnyttjat sin rätt att välja.

Då möjligheten att övergå till individuell förtidspension vid nedsatt arbetsförmåga slopas, föreslås att vid bedömningen av rätten till invalidpension i synnerhet för förmånstagare som fyllt 60 år, dvs. de som enligt tidigare bestämmelser varit berättigade till individuell förtidspension, skall beaktas om arbetet har varit påfrestande och slitsamt för personen i fråga samt de krav och det ansvar som hänför sig till arbetet i sådana fall där förmånstagaren har en lång anställning bakom sig och då dessa faktorer i kombination med sjukdom, lyte eller skada gör det oskäligt att fortsätta i arbetet.

I 9 § 1 mom. lagen om statens pensioner föreskrivs om rätten till invalidpension. Bedömningen av en persons arbetsförmåga är en helhetsbedömning. Ju äldre pensionssökanden är, desto större betydelse tillmäts vid bedömningen redan enligt gällande avgörandepraxis de i momentet nämnda faktorerna, dvs. personens ålder, utbildning och yrkeskickslighet samt tidigare arbete.

Bestämmelsen i 9 § 1 mom. lagen om statens pensioner avses inte bli ändrad. Trots att det föreslås att man vid helhetsbedömningen av rätten till invalidpension skall beakta vissa faktorer framför allt i fråga om dem som fyllt 60 år, är avsikten inte att skärpa bedömningen av arbetsförmågan i fråga om dem som är under 60 år.

I syfte att senarelägga pensioneringen är det av synnerligen stor vikt att vidta åtgärder som hänför sig till utvecklandet av arbetslivet och den yrkesinriktade rehabiliteringen. Dessa frågor utreds för närvarande av en arbetsgrupp i statskontoret. Avsikten är att ändringar i nämnda frågor skall genomföras inom statens pensionssystem genom en proposition som avläts senare.

De ovan nämnda åtgärderna syftar till att främja de äldre arbetstagarnas möjlighet att fortsätta i arbetslivet. För de yngre åldersklassernas del försvinner sålunda behovet av individuell förtidspension som en särskild pensionsform. Det är dock ändamålsenligt att i fråga om personer som fyllt 60 år föreskriva

om bedömningen av invalidpension på ovan nämnt sätt.

2.2. Ändringar som gäller deltidspension

Det föreslås att den nedre åldersgränsen för deltidspension ändras permanent på lagnivå till 58 år. Personer födda 1946 och tidigare skall enligt förslaget dock behålla sin rätt till deltidspension när de fyllt 56 år, förutsatt att övriga förutsättningar för deltidspension föreligger.

För närvarande tillväxer pensionen under tiden i deltidspension på samma sätt som om personen i fråga skulle arbeta. De som har rätt till s.k. accelererad tillväxtprocent intjänar i enlighet därmed pension för bortfallet i inkomsterna också medan de är deltidspensionerade. Eftersom det är önskvärt att fortsatt heltidsarbete är ett fördelaktigare alternativ med tanke på ålderspensionen än vad deltidspensionering är föreslås att tiden då en person är deltidspensionerad skall minska den ålderspension som beviljas efter pensionen. Under deltidspensioneringen tillväxer, enligt denna proposition, ålderspensionen med 0,75 % om året av bortfallet i förvärvsinkomsten. I fråga om de förmånstagare som är födda 1947-1951 föreslås dock att ålderspensionen under tiden för deltidspensionering skall tillväxa med 1,0 % om året, förutsatt att förmånstagaren har uppburet deltidspension första gången efter det att han eller hon har fyllt 60 år. För utfört arbete skall, enligt förslaget, pension intjänas enligt den normala tillväxtprocenten. Vad gäller tryggheten vid arbetsoförmåga i fråga om en person som gått i deltidspension är det dock motiverat att tryggheten kvarstår på den nivå som gäller vid heltidsarbete.

2.3. Ändring om korrigerings av missgynnanden i fråga om arbetslöshetspension

Social- och hälsovårdsutskottet framförde i ett betänkande (ShUB 23/1999 rd) ett uttalande där det förutsätts att regeringen med det snaraste utreder utslagningsproblemen i anslutning till kravet på anställning i fem år under de senaste 15 åren för arbetslöshetspension och vidtar behövliga lagstiftningsåtgärder.

Utslagningsproblemet följer av att kravet på anställning i fem år under en granskningsperiod som omfattar de senaste 15 åren för erhållande av arbetslöshetspension inte uppfylls, därför att det under förra hälften av 1990-talet var i praktiken nästan omöjligt för äldre att få arbete. I denna paragraf föreslås att granskningsperioden för vissa grupper som blivit utslagna förlängs från 15 till 20 år. Lagändringen avses gälla sådana personer födda före 1945 som enligt ikraftträdelsebestämmelsen i de lagändringar gällande arbetslöshetspension som trädde i kraft den 1 januari 2000 omfattas av de bestämmelser som gällde före 2000 eller som hade börjat få arbetsmarknadsstöd efter den maximala perioden för arbetslöshetsdagpenning och fick arbetsmarknadsstöd den 1 januari 2000. Dessutom förutsätts att den totala arbetshistorian för personerna i fråga omfattar minst 15 år.

3. Propositionens verkningar

I och med att pensionens tillväxtprocent under den tid då deltidspension uppbärs sjunker till 0,75 % av inkomstbortfallet minskar de framtida ålderspensionsbeloppen i fråga om de personer som varit i deltidspension och därmed minskar också de framtida kostnaderna för ålderspensionerna. Kostnadseffekten ökar fram till den tidpunkt då det inte längre finns personer som uppbär ålderspension beräknad enligt gällande bestämmelser. Effekten ökar till fullt belopp omkring år 2030, då reformen reducerar statens pensionsutgift med ca 13 miljoner euro, vilket motsvarar ca 0,5 % av statens pensionsutgift.

I fråga om de 923 nya deltidspensionstagare som började uppbära pension år 2001 kommer tillväxten för den ålderspension som börjar efter deltidspensionen för uppskattningsvis ca 70 % av dessa pensionstagare att överstiga den målsatta nivån. Ifall man för tiden i deltidspension inte tjänar in detsamma som för närvarande, utan 0,75 % per år, ligger den framtida ålderspensionen alltså för uppskattningsvis ca 65 % av deltidspensionstagarna på den målsatta nivån, vilket innebär att lagändringen under de närmaste åren tor-

de minska den framtida ålderspensionen för endast ca 10 % av deltidspensionstagarna. Deltidspensionstagarnas framtida ålderspension är under de närmaste åren uppskattningsvis i genomsnitt 1,6 %, dvs. ca 24 euro, lägre per månad än om pensionen räknas ut enligt nuvarande bestämmelser.

I framtiden, då andelen högre pensionstillväxtprocenter som hänför sig till tiden före den 1 januari 1995 är mindre (andelen försvinner på 2030-talet), uppnås den målsatta pensionsnivån mer sällan än för närvarande, och därför är den effekt som en ändrad tillväxtprocent har på den framtida ålderspensionen större än i fråga om de personer som går i pension under de närmaste åren — detta förutsatt att pensionsystemet inte ändras i andra avseenden. Beloppet av den framtida ålderspensionen kan vara uppskattningsvis högst i genomsnitt 5,4 %, dvs. ca 80 euro, lägre per månad än om pensionen räknas ut enligt nuvarande bestämmelser.

Avsikten är att kravet 5/15 i fråga om arbetslöshetspension ersätts med regeln 5/20 för de personer födda 1939—1944 som har en arbetshistoria omfattande sammanlagt 15 år. På basis av pensionskyddscentralens registerutredningar och statskontorets bedömningar kan det i stora drag uppskattas att ca 1 000 personer i och med lagändringen blir berättigade till arbetslöshetspension enligt la-

gen om statens pensioner. Ändringen antas höja utgifterna för arbetslöshetspension enligt lagen om statens pensioner som följer:

År	StPL-pensionsutgift miljoner euro
2002	1,2
2003	3,2
2004	3,3
2005	2,7
2006	2,1
2007	1,4
2008	0,9

Utgiftsökningen för 2002 har uppskattats utgående ifrån att lagändringen träder i kraft retroaktivt fr.o.m. den 1 augusti 2002.

4. Beredningen av propositionen

Propositionen har beretts som tjänsteuppdrag vid finansministeriet. Beredningen har skett i samarbete med statskontoret och de organisationer som företräder de statsanställda. I fråga om propositionen har dessutom förts samarbetsförhandlingar i statens delegation för pensionsärenden, där de centralorganisationer som företräder de statsanställda är representerade.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslag

1.1. Lagen om statens pensioner

5 a §. I 1 mom. hänvisas till lagen om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande. Genom lagändring 1056/1997, som trädde i kraft vid ingången av 1998, ändrades namnet på lagen i fråga till lagen om pension för konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare. Det föreslås att hänvisningen i 5 a § ändras att motsvara namnet på den gällande lagen. Samtidigt ändras ordet 'markbelopp', som förekommer två gånger i paragrafen, till ordet 'belopp'.

9 §. Det föreslås att ett nytt 7 mom. fogas

till paragrafen. Eftersom möjligheten att vid försämrad arbetsförmåga gå i individuell förtidspension slopas, föreslås att momentet utökas med en bestämmelse om att man vid bedömningen av nedgången i arbetsförmågan i fråga om en förmånstagare som har fyllt 60 år skall beakta om hans eller hennes arbete har varit påfrestande och slitsamt samt likaså de krav och det ansvar som hänför sig till arbetet i fall där tjänste- eller arbetshistorian är lång och där dessa faktorer i kombination med sjukdom, lyte eller skada gör det oskäligt att fortsätta i arbetet. Med uttrycket 'de krav och det ansvar som hänför sig till arbetet' avses sådana faktorer som på grund av de särdrag som kännetecknar vissa uppdrag

inom den offentliga förvaltningen är relevanta när en individuell helhetsbedömning görs. Avsikten är att bestämmelsen skall tillämpas vid bedömningen av förutsättningarna för beviljande av inte bara full invalidpension utan också delinvalidpension. Bestämmelsen avses gälla dels förmånstagare som blir arbetsoförmögna medan deras anställning pågår, dels förmånstagare vilkas anställning har upphört redan tidigare.

Enligt förslaget ändras 1 mom. inte i samband med lagändringen. Trots att det föreslås att man vid den totala bedömningen av rätten till invalidpension skall beakta vissa faktorer framför allt när det gäller personer som fyllt 60 år, är det inte meningen att skärpa bedömningen av arbetsoförmåga för deras vidkommande som är under 60 år.

9 a §. I 1 mom. 1 punkten bestäms om arbetsvillkoret för beviljande av arbetslöshetspension. Enligt detta skall en långvarigt arbetslös förmånstagare under de 15 kalenderår som omedelbart föregått pensionsfallet under minst fem år ha intjänat pension som grundar sig på ett arbets- eller tjänsteförhållande. Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 3 mom. enligt vilket granskningsperioden för arbetshistorian är 20 år i stället för 15 år för de förmånstagare födda före 1945 som inte uppfyller arbetsvillkoret enligt 1 mom. 1 punkten, men som enligt ikraftträdelsebestämmelsen för den lagändring 1229/1999 som trädde i kraft den 1 januari 2000 omfattas av de bestämmelser som gällde före 2000 eller som efter att ha fått maximal arbetslöshetsdagpenning börjat få arbetsmarknadsstöd och fick arbetsmarknadsstöd den 1 januari 2000.

Enligt 4 mom. skall bestämmelsen i 3 mom. dock inte gälla förmånstagare som inte under sammanlagt minst 15 år har intjänat i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare (395/1961) avsedd grundpension eller annan därmed jämförbar pension som grundar sig på arbets- eller tjänsteförhållande. När tiden uträknas beaktas också det arbete som förmånstagaren utfört före fyllda 23 år och som omfattas av arbetspensionslagarna.

9 c §. I 1 mom. bestäms om rätt till individuell förtidspension för förmånstagare som fyllt 60 år. Det föreslås att momentet ändras så, att till det fogas en avgränsning enligt vil-

ken nämnda rätt till pension gäller endast förmånstagare som har fyllt 58 år och som är födda före 1944. I syfte att förtydliga lagen föreslås att den bestämmelse om den lägsta åldersgränsen för förmånstagare födda före 1944 som ingår i 5 mom. i ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om ändring av lagen om statens pensioner (1229/1999) och som ger 58 år fyllda förmånstagare rätt till individuell förtidspension överförs till lagen. Däremot föreslås att de skyddsbestämmelser som i fråga om personer som har rätt att välja en yrkesbaserad pensionsålder ingår i 5 mom. i sistnämnda ikraftträdelsebestämmelse alltså skall ingå i ikraftträdelsebestämmelserna. Det föreslås dock att nämnda skyddsbestämmelser skall flyttas till den ikraftträdelsebestämmelse som gäller denna lag.

9 d §. Det föreslås att de nuvarande 2—6 mom. i paragrafen flyttas med oförändrat innehåll och blir 3—7 mom. Ett nytt 2 mom. föreslås och i det skall ingå en bestämmelse enligt vilken förmånstagare som är födda före 1947 skall ha rätt att få deltidspension när de fyllt 56 år. Förmånstagaren skall dock, med undantag av åldersgränsen i 1 mom., uppfylla de övriga i 1 mom. föreskrivna förutsättningarna för erhållande av deltidspension. En person kan inte gå i deltidspension efter det att han eller hon har uppnått åldern för ålderspension eller avgångsåldern, om denna är lägre. Detta motsvarar de nuvarande bestämmelserna i lagen om statens pensioner.

10 §. Det föreslås att de nuvarande 5—9 mom. i paragrafen flyttas och blir 6—10 mom. Samtidigt föreslås att det nuvarande 5 mom. ändras så, att för tiden i deltidspension utökas ålderspensionen med hälften av bastillväxten 1/8 %, dvs. 1/16 % av den pensionsgrundande lönen för varje månad för vilken förmånstagaren har fått deltidspension. Som pensionsgrundande lön beaktas, liksom för närvarande, den skillnad i förvärvsinkomsterna enligt 10 b § 2 och 3 mom. på grundval av vilken förmånstagarens deltidspension har fastställts. Invalidpension som beviljas efter deltidspension utökas med ett belopp som är 1/8 % av ovan avsedda skillnad i förvärvsinkomsterna. Det belopp med vilket invalidpensionen utökas är 5/24 % av denna skillnad i förvärvsinkomsterna räknat från ingången av det år då en i 1 § 3

mom. avsedd ny förmånstagare fyller 60 år. På motsvarande sätt skall det belopp som läggs till en i sistnämnda lagrum avsedd gammal förmånstagares invalidpension vara 1/6 % av nämnda skillnad i förvärvsinkomsterna från och med att förmånstagaren fyllt 55 år.

Det föreslås att nya 5 mom. skall innehålla en bestämmelse enligt vilken pensionen för deltidsarbete som utförs vid sidan av deltids-pension beräknas på det sätt som bestäms ovan i paragrafen. Bestämmelsen motsvarar den nuvarande situationen. För klarhetens skull föreslås att det bestäms i olika moment om å ena sidan den pension som intjänas för deltidsarbete som utförs vid sidan av deltids-pension och å andra sidan den pension som intjänas för tiden i deltids-pension. Denna uppdelning är ändamålsenlig, eftersom det inte föreslås ändringar i fråga om den pension som intjänas för tiden i deltidsarbete, vilket däremot är fallet när det gäller den pension som intjänas för tiden i deltids-pension.

Det föreslås att hänvisningarna i nuvarande 7 mom. ändras. Ändringen beror på att momenten flyttas och på att en felaktig hänvisning förekom tidigare. Ändringen är teknisk och den inverkar inte på momentets innehåll i sak.

14 §. I enlighet med paragrafen skall statskontoret, om utbetalningen av pension fördröjs, betala pensionen förhöjd för dröjsmålstiden. I fråga om dylik förhöjning finns en nedre gräns som justeras årligen enligt ett index-tal. Enligt 4 mom. skall det justerade beloppet avrundas till närmaste fulla markbelopp. Från ingången av år 2002 tolkas de markbelopp som tillämpas inom arbetspensionssystemet med stöd av euroförordningen som eurobelopp. Genom rådets förordning (EG) nr 1103/97 om vissa bestämmelser som har samband med införandet av euron och rådets förordning (EG) nr 974/98 om införande av euron, nedan förordning 974/98, bestäms om de rättsliga ramarna för införandet av euron. Förordningarna utgör lagstiftning som direkt förpliktar medlemsstaterna och de kan tillämpas direkt. Vid verkställigheten av arbetspensionslagarna har man i enlighet med förordning 974/98 övergått till att använda euro. Till följd av detta skulle det slut-

liga beloppet av en dröjsmålsförhöjning som avrundas enligt lagen om statens pensioner ändras avsevärt från ingången av 2002. Avrundningen skulle ske till närmaste euro och inte mark, varvid omräkningskursen mellan euro och mark skulle leda till att beloppet av dröjsmålsförhöjningen på grund av avrundningen skulle bli nästan sex gånger större än vad som ursprungligen avsetts i lagen. Av denna orsak föreslås att avrundningsregeln i sista meningen i 4 mom. upphävs. Samtidigt ändras den nedre gränsen för dröjsmålsförhöjning från mark till euro. Den nedre gränsen är 2,52 euro enligt 1984 års index-tal, vilket motsvarar 5,15 euro på 2002 års index-nivå.

15 §. I 3 mom. bestäms om tidpunkten då deltids-pensionen börjar. Enligt bestämmelsen beviljas deltids-pension tidigast från ingången av månaden efter den under vilken förmånstagaren har fyllt 58 år. Enligt den föreslagna 9 d § skall förmånstagare som är födda före 1947 vara berättigade till deltids-pension när de fyllt 56 år. Av den anledningen preciseras 3 mom. så att förmånstagare som är födda före 1947 beviljas deltids-pension tidigast från ingången av månaden efter den då han eller hon har fyllt 56 år.

1.2. Lagen om statens familjepensioner

9 §. I enlighet med paragrafen skall statskontoret, om utbetalningen av familjepension fördröjs, betala familjepensionen förhöjd för dröjsmålstiden. I fråga om dylik förhöjning finns en nedre gräns som justeras årligen enligt ett index-tal. Enligt 4 mom. skall det justerade beloppet avrundas till närmaste fulla markbelopp. Det föreslås att avrundningsregeln i sista meningen i 4 mom. upphävs. Samtidigt ändras den nedre gränsen för dröjsmålsförhöjning från mark till euro. Den nedre gränsen är 2,52 euro enligt 1984 års index-tal, vilket motsvarar 5,15 euro på 2002 års index-nivå. Motsvarande ändring föreslås i 14 § lagen om statens pensioner.

2. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

Enligt 2 mom. i den ikraftträdelsebestämmelse som ingår i förslaget till lag om ändring av lagen om statens pensioner skall 9 § 7 mom., som gäller bedömningen av nedgången i arbetsförmågan i fråga om förmånstagare som fyllt 60 år, och 9 c § 1 mom., som gäller individuell förtidspension, tillämpas från och med ingången av 2004.

Enligt 3 mom. i ikraftträdelsebestämmelsen skall den nya bestämmelse om arbetsförmåga som ingår i 9 § 7 mom. och som avser förmånstagare som fyllt 60 år inte s.k. militärpensionssystemet.

På grund av de åldersgränser som hänförs till lagändringarna kommer den individuella förtidspensionen att försvinna stegvis från och med 2004. Förmånstagare som är födda 1943 eller tidigare bevarar sin rätt att få individuell förtidspension när de har fyllt 58 år. Dessa förmånstagare kommer redan att vara 58 år när lagändringen träder i kraft. Enligt 4 mom. i ikraftträdelsebestämmelsen skall, på motsvarande sätt, en sådan under åren 1944-1946 född förmånstagare, som har haft sådan i ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om ändring av lagen om statens pensioner (103/1989) avsedd rätt att senast den 30 juni 1999 välja pensionsålder enligt de bestämmelser som gällde före den 1 juli 1989, men som inte har använt sig av denna rätt, bevara sin rätt att få individuell förtidspension när han eller hon har fyllt 58 år. En sådan 1947 född förmånstagare som har haft motsvarande rätt att välja pensionsålder, men som inte har använt sig av denna rätt, bevarar sin rätt att få individuell förtidspension när han eller hon har fyllt 59 år. Ett villkor för detta är att förmånstagarens anställning på det sätt som avses i 1 § 3 mom. lagen om statens pensioner fortgår oavbrutet fram till pensionsfallet.

I enlighet med 5 mom. i ikraftträdelsebestämmelsen föreslås att lagändringen gällande kravet på anställning för erhållande av arbetslöshetspension skall börja tillämpas den 1 augusti 2002. Ändringen tillämpas också på sådana arbetslöshetspensioner där pensionsfallet inträffat innan tillämpandet av bestämmelsen har trätt i kraft. Avsikten är att arbetslöshetspension skall beviljas på ansökan från ingången av den månad som följer på ansökan, dock tidigast från det att tillämp-

ningen av ändringen trätt i kraft. Om ansökan görs inom en månad efter lagens ikraftträdande, beviljas arbetslöshetspension räknat från att lagändringen trätt i kraft. Det är motiverat att bevilja arbetslöshetspension endast framåt i tiden, eftersom pensionsökandena kan ha fått sociala förmåner efter ett avslag, vilket i sin tur gör det svårt och arbetskrävande att utreda saken och därmed förknippade eventuella återkrav. Retroaktivt beviljande av arbetslöshetspension skulle också påverka förmånstagarens beskattning.

De lagändringar som gäller deltidspension skall, enligt förslaget, tillämpas på pensionsfall som inträffar den 1 januari 2003 eller därefter. För förmånstagare födda före 1947 kvarstår den nedre åldersgränsen för deltidspension vid nuvarande 56 års ålder. Dessa förmånstagare kan också efter att lagändringen trätt i kraft söka deltidspension innan de fyller 58 år. I enlighet med 6 mom. i ikraftträdelsebestämmelsen tillämpas på dessa personer också bestämmelsen i 10 § 5 mom. om uträkning av ålders- och invalidpension som beviljas efter deltidspension, sådan den lyder när den nu föreslagna lagen träder i kraft.

I fråga om en förmånstagare född 1947—1951 som har fått deltidspension första gången efter att ha fyllt 60 år utökas ålderspensionen, med avvikelse från 10 § 6 mom., med 1/12 % av den pensionsgrundande lönen för varje sådan månad för vilken förmånstagaren har fått deltidspension. Den årliga tillväxten blir härvid 1,0 %. Om personen i fråga däremot går i deltidspension redan innan han eller hon har fyllt 60 år eller om personen är född efter 1951, intjänas i enlighet med 10 § 6 mom. i ålderspension hälften av den s.k. bastillväxten, dvs. 1/16 % per månad för hela tiden i deltidspension. Den årliga tillväxten blir således 0,75 % och den gäller också tiden efter att förmånstagaren har fyllt 60 år. De personer som är födda efter 1946 blir berättigade till deltidspension tidigast 2005.

Enligt 7 mom. i ikraftträdelsebestämmelsen tillämpas ändringen i 14 § 4 mom. från och med den 1 januari 2002. Det föreslås att åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Enligt ikraftträdelsebestämmelse i förslaget till lag om ändring av 9 § lagen om statens familjepensioner skall ändringen i 9 § 4

mom. tillämpas från och med den 1 januari 2002.

3. Lagstiftningsordning

Grundlagsutskottet konstaterade i sitt utlåtande GrUU 10/1993 rd i fråga om höjningen av åldersgränsen för individuell förtidspension från 55 till 58 år att man i fråga om arbetspensionssystemet kunde höja åldersgränsen i vanlig lagstiftningsordning, eftersom den inte ingriper i pensioner som utbetalas och inte heller hindrar verkställigheten av de förhandsbeslut som meddelats. I GrUU 13/1995 rd konstaterade grundlagsutskottet bl.a. följande:

"Grundlagsutskottet har i olika sammanhang framhållit att en självintjänad pensionsförmån i princip omfattas av egendomsskyddet i grundlagen. Vad gäller det konstitutionella skyddet för pensionsförmåner är det enligt utskottets uppfattning (t.ex. GrUU 4/1994 rd) uttryckligen fråga om skydd för en konkret intjänad ekonomisk förmån och inte till exempel om skydd för ett visst pensionssystem. Enligt statsförfattningen är utgångspunkten alltså att det kan stadgas genom en vanlig lag om substansen i ett pensionssystem så att det också inverkar på dem som står i ett anställningsförhållande. Frågor

som kan regleras genom en vanlig lag är bland annat pensionsåldern, pensionstillväxten och pensionens målnivå, om inte något annat följer av någon särskild orsak. En sådan särskild orsak kan framför allt tänkas vara att eventuella ändringar i ett pensionssystem till vissa delar kan leda till en oskälig försämring av pensionsförmåner som är att betrakta som intjänade.

Denna tolkningspraxis har uppkommit vid tillämpning av stadgandena om egendomsskydd i 6 § regeringsformen. Enligt utskottets uppfattning har nya 12 § i regeringsformen inte ruckat på denna uttolkning."

Lagändringen ingriper inte i grundlagskyddade rättigheter. Ändringarna gäller pensionsfall som inträffar efter det att ändringarna trätt i kraft, och ändringarna innebär inte några ingripanden i den pension som intjänats fram till ikraftträdandet. Dessutom syftar avgränsningarna av födelseårsklasserna till att åldersklasserna i god tid kan förbereda sig på de föreslagna ändringarna. Lagen kan således stiftas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Lagförslagen

1.

Lag

om ändring av lagen om statens pensioner

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 20 maj 1966 om statens pensioner (280/1966) 5 a § 1 mom., 9 c § 1 mom., 10 § 5 och 7 mom., 14 § 4 mom. och 15 § 3 mom.,

dess lagrum sådana de lyder, 5 a § 1 mom., 10 § 5 och 7 mom. samt 14 § 4 mom. i lag 1671/1995, 9 c § 1 mom. i lag 1229/1999 och 15 § 3 mom. i lag 103/1989, samt

fogas till 9 §, sådan den lyder i lag 851/1971 och i nämnda lagar 103/1989 och 1671/1995, ett nytt 7 mom., till 9 a §, sådan den lyder i nämnda lag 1229/1999, nya 3 och 4 mom., till 9 d §, sådan den lyder i nämnda lagar 103/1989 och 1528/1993 samt i lagarna 226/1998, 939/1999, 625/2000 och 775/2001, ett nytt 2 mom., varvid de nuvarande 2—6 mom. blir 3—7 mom., samt till 10 §, sådan den lyder i nämnda lagar 103/1989, 1528/1993, 638/1994 och 1671/1995, ett nytt 5 mom., varvid de nuvarande 5—9 mom. blir 6—10 mom., som följer:

5 a §

Om arbetsförmågan eller arbetslösheten har börjat innan 360 dagar förflutit efter att anställningen upphörde, skall även tiden mellan arbetsförmågans eller arbetslöshetens början och pensionsåldern eller avgångsåldern, om denna är lägre, (*återstående tid*) räknas såsom till pension berättigande tid när den invalid- eller arbetslöshetspension som beviljas på grundval av denna anställning fastställs. En förutsättning är dock att förmånstagaren under det år då arbetsförmågan eller arbetslösheten började och de omedelbart föregående tio kalenderåren i minst 12 månader har handhaft sådant förvärvsarbete, som omfattas av arbetspensionsskyddet från Finland och som berättigar till grundpension enligt 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare. När ovan nämnda tid om 12 månader räknas ut betraktas såsom till pension berättigande tid en sådan kalendermånad under vilken förmånstagaren har haft sådana förvärvsinkomster som avses i lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsför-

hållanden, dock under förutsättning att inkomsterna för hela kalenderåret uppgår till minst det belopp som nämns i lagens 5 § 2 mom. En kalendermånad under vilken arbetstagaren har haft sådana inkomster som avses i lagen om pension för konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare (662/1985) beaktas på motsvarande sätt, om inkomsterna för hela kalenderåret uppgår till minst det belopp som nämns i den sistnämnda lagens 3 § 2 mom.

9 §

Utöver vad som i 1 mom. bestäms om faktorer som skall beaktas vid bedömningen av i vilken mån arbetsförmågan är nedsatt skall i fråga om en förmånstagare som fyllt 60 år och som har en lång arbetshistoria, vid bedömningen av rätten till invalidpension även beaktas om arbetet har varit påfrestande och slitsamt samt de krav och det ansvar som hänför sig till arbetet, om dessa faktorer i

kombination med sjukdom, lyte eller skada gör det oskäligt att fortsätta i arbetet.

9 a §

På förmånstagare som är födda före 1945 och som inte uppfyller det villkor som föreskrivs i 1 mom. 1 punkten om intjänning av grundpension eller annan därmed jämförbar pension under 15 kalenderår, skall i stället för nämnda 15 kalenderår 20 kalenderår tillämpas, om

1) på förmånstagaren enligt 4 mom. i ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om ändring av lagen om statens pensioner (1229/1999) tillämpas 9 a § 2 mom., sådant det löd vid tidpunkten för nämnda lags ikraftträdande, eller

2) förmånstagaren den 1 januari 2000 fick arbetsmarknadsstöd enligt lagen om arbetsmarknadsstöd (1542/1993) på grund av att förmånstagaren fått ut arbetslöshetsdagpennings maximibelopp.

Vad som bestäms i 3 mom. gäller dock inte förmånstagare, som inte under minst 15 år har intjänat i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare avsedd grundpension eller annan därmed jämförbar pension som grundar sig på anställnings- eller tjänsteförhållande. På grundval av arbetsförtjänsten i arbetsförhållanden som avses i lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden beaktas intjänandetiden så som anges i 4 § 6 mom. i nämnda lag.

9 c §

Utän hinder av vad som bestäms i 9 § 1 mom. om erhållande av invalidpension har en förmånstagare som är född före 1944 rätt att när han eller hon fyllt 58 år få invalidpension i form av individuell förtidspension, om arbetsförmågan, med beaktande av sjukdom, lyte eller skada, faktorer förknippade med åldrande, lång tid i anställningen, ett för honom eller henne påfrestande och slitsamt arbete samt arbetsförhållandena, varaktigt har nedgått i sådan grad att det inte skäligen kan förutsättas att han eller hon skall fortsätta sin anställning. Ett villkor är dock att förmånstagaren har upphört med sådant förvärvsarbete

som avses i en lag, ett pensionsreglemente eller en pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller att hans eller hennes förvärvsinkomst per månad av dessa arbeten kan uppskattas bli mindre än det belopp som avses i 2 § 1 mom. i denna lag. Med undantag av det fall som avses i 9 § 1 mom. d-punkten och det fall att förmånstagaren är berättigad till ålderspension vid en ålder som är lägre än 65 år enligt någon annan lag, ett pensionsreglemente eller en pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, är en förutsättning för individuell förtidspension dessutom att då den individuella förtidspensionen fastställs kan såsom pensionstid även räknas den tid som återstår till pensionsåldern eller till avgångsåldern om denna är lägre.

9 d §

Utän hinder av det inledande stycket i 1 mom. har förmånstagare som är födda före 1947 och som övergått till deltidsarbete rätt att få deltidspension när de fyllt 56 år, men inte efter att de uppnått åldern för ålderspension eller avgångsåldern, om denna är lägre.

10 §

För deltidsarbete som utförs vid sidan av deltidspension beräknas pensionen på det sätt som bestäms ovan i denna paragraf.

För en förmånstagare som har uppburit deltidspension utökas ålderspensionen för tiden i deltidspension med ett belopp som för varje månad under vilken förmånstagaren har fått deltidspension är 1/16 procent av den pensionsgrundande lönen, och invalidpensionen på motsvarande sätt med ett belopp enligt tredje och femte meningen i 1 mom. Som pensionsgrundande lön beaktas härvid den skillnad i förvärvsinkomsterna enligt 10 b § 2 och 3 mom. på grundval av vilken förmånstagarens deltidspension har bestämts. Om med pension för deltidsarbete som utförts vid sidan av deltidspension sammanräknas pension som intjänas för återstående tid enligt 5 a §, intjänas pension för denna tid i enlighet

med 4 mom. även för den skillnad i förvärvs-
inkomsterna som avses ovan.

Vid beräkning av pensionernas maximibelopp på basis av 7 mom. skall i fråga om en sådan förmånstagare som avses i 8 § 4 mom. 3 punkten samt sådan innehavare av militär specialtjänst eller värvad vid försvarsmakten eller innehavare av en specialofficers-, gränsbevakar- eller sjöbevakartjänst vid gränsbevakningsväsendet som är en i 1 § 3 mom. avsedd gammal förmånstagare, dock i stället för tabellen i slutet av 7 mom. tillämpas följande tabell:

Pensionstid	Procent
minst 16 år	66 procent
minst 13 år	65 procent
minst 10 år	64 procent
minst 7 år	63 procent
minst 3 år	62 procent
mindre än 3 år	61 procent

14 §

Pensionsförhöjning som understiger 2,52 euro skall inte betalas. Detta belopp justeras årligen enligt det löneindex som nämns i 9 § 2 mom. 1 mening i lagen om pension för arbetstagare.

15 §

Deltidspension beviljas tidigast från ingången av månaden efter den då förmånstagaren har fyllt 58 år. Förmånstagare som är födda före 1947 beviljas dock deltidspension tidigast från ingången av månaden efter den då förmånstagaren har fyllt 56 år.

Denna lag träder i kraft den .

Lagens 9 § 7 mom. och 9 c § 1 mom. tillämpas från och med den 1 januari 2004.

Lagens 9 § 7 mom. tillämpas inte på förmånstagare som avses i 8 § 4 mom. 1—3 punkten i lagen om statens pensioner.

Utän hinder av vad som föreskrivs i 9 § 7 mom. och 9 c § 1 mom. bevarar en sådan under åren 1944-1946 född förmånstagare, som

har haft sådan i ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om ändring av lagen om statens pensioner (103/1989) avsedd rätt att senast den 30 juni 1999 välja pensionsålder enligt de bestämmelser som gällde före den 1 juli 1989, men som inte senast den 30 juni 1999 antingen vid ansökan om pension eller annars skriftligen har meddelat statskontoret att han eller hon önskar välja pensionsålder, sin rätt att få individuell förtidspension när han eller hon har fyllt 58 år, ifall anställningen på det sätt som avses i 1 § 3 mom. i lagen om statens pensioner fortgår oavbrutet fram till pensionsfallet. Vidare bevarar en sådan år 1947 född förmånstagare som har haft motsvarande rätt till val av pensionsålder, men som inte använt sig av denna rätt senast den 30 juni 1999, sin rätt att få individuell förtidspension när han eller hon har fyllt 59 år, ifall anställningen på det sätt som avses i 1 § 3 mom. i lagen om statens pensioner fortgår oavbrutet fram till pensionsfallet.

Lagens 9 a § 3 och 4 mom. tillämpas från och med den 1 augusti 2002. Lagens 9 a § 3 och 4 mom. tillämpas också på sådana arbetslöshetspensioner där pensionsfallet har inträffat innan tillämpandet av ändringen träder i kraft. Om förmånstagaren inte har haft rätt till arbetslöshetspension på grund av att han eller hon inte har uppfyllt villkoret i 9 a § 1 mom. 1 punkten, sådan den lyder när denna ändring träder i kraft, beviljas arbetslöshetspensionen på ansökan i enlighet med denna lag samt till övriga delar i enlighet med de bestämmelser i lagen om statens pensioner som gäller när denna lag träder i kraft, räknat från ingången av den månad som följer efter pensionsansökan, dock tidigast från och med den 1 augusti 2002. Görs ansökan inom en månad efter att denna lag har trätt i kraft, beviljas arbetslöshetspension från den 1 augusti 2002.

Lagens 9 d § 2 mom., 10 § 5 och 6 mom. samt 15 § 3 mom. tillämpas från och med den 1 januari 2003 på deltidspensioner där pensionsfallet inträffar nämnda dag eller därefter. På förmånstagare som är födda före 1947 tillämpas dock 10 § 6 mom. sådant det lyder när denna lag träder i kraft såsom 10 § 5 mom. I fråga om en förmånstagare född 1947—1951 som har fått deltidspension första gången efter att ha fyllt 60 år utökas ål-

derspensionen, med avvikelse från 10 § 6 mom., med 1/12 procent av den pensionsgrundande lönen för varje sådan månad för vilken förmånstagaren har fått deltidspension.

Lagens 14 § 4 mom. tillämpas från och med den 1 januari 2002.

Det eurobelopp som föreskrivs i 14 § 4 mom. i denna lag motsvarar det löneindextal som fastställts för år 1984.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag**om ändring av 9 § lagen om statens familjepensioner**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 31 december 1968 om statens familjepensioner (774/1968) 9 § 4 mom.,
sådant det lyder i lag 697/1985, som följer:

9 §

Sådan förhöjning av familjepension som understiger 2,52 euro skall inte betalas. Detta belopp justeras årligen enligt det löneindex tal som nämns i 9 § lagen om pension för arbetstagare.

Denna lag träder i kraft den . Lagen tillämpas från och med den 1 januari 2002.

Det eurobelopp som föreskrivs i 9 § 4 mom. i denna lag motsvarar det löneindex tal som fastställts för år 1984.

Helsingfors den 11 oktober 2002

Republikens President

TARJA HALONEN

Finansminister *Sauli Niinistö*

1.

Lag**om ändring av lagen om statens pensioner**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 20 maj 1966 om statens pensioner (280/1966) 5 a § 1 mom., 9 c § 1 mom., 10 § 5 och 7 mom., 14 § 4 mom. och 15 § 3 mom.,

dess lagrum sådana de lyder, 5 a § 1 mom., 10 § 5 och 7 mom. samt 14 § 4 mom. i lag 1671/1995, 9 c § 1 mom. i lag 1229/1999 och 15 § 3 mom. i lag 103/1989, samt

fogas till 9 §, sådan den lyder i lag 851/1971 och i nämnda lagar 103/1989 och 1671/1995, ett nytt 7 mom., till 9 a §, sådan den lyder i nämnda lag 1229/1999, nya 3 och 4 mom., till 9 d §, sådan den lyder i nämnda lagar 103/1989 och 1528/1993 samt i lagarna 226/1998, 939/1999, 625/2000 och 775/2001, ett nytt 2 mom., varvid de nuvarande 2—6 mom. blir 3—7 mom., samt till 10 §, sådan den lyder i nämnda lagar 103/1989, 1528/1993, 638/1994 och 1671/1995, ett nytt 5 mom., varvid de nuvarande 5—9 mom. blir 6—10 mom., som följer:

Gällande lydelse

5 a §

Om arbetsförmågan eller arbetslösheten har börjat innan 360 dagar förflutit efter att anställningen upphörde, skall även tiden mellan arbetsförmågans eller arbetslöshetens början och pensionsåldern eller avgångsåldern, om denna är lägre, (*återstående tid*) räknas såsom till pension berättigande tid när den invalid- eller arbetslöshetspension som beviljas på grundval av denna anställning fastställs. En förutsättning är dock att förmånstagaren under det år då arbetsförmågan eller arbetslösheten började och de omedelbart föregående tio kalenderåren i minst 12 månader har handhaft sådant förvärsarbete, som omfattas av arbetspensionsskyddet från Finland och som berättigar till grundpension enligt 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare. När ovan nämnda tid om 12 månader räknas ut betraktas såsom till pension berättigande tid en sådan kalendermånad under vilken förmånsta-

Föreslagen lydelse

5 a §

Om arbetsförmågan eller arbetslösheten har börjat innan 360 dagar förflutit efter att anställningen upphörde, skall även tiden mellan arbetsförmågans eller arbetslöshetens början och pensionsåldern eller avgångsåldern, om denna är lägre, (*återstående tid*) räknas såsom till pension berättigande tid när den invalid- eller arbetslöshetspension som beviljas på grundval av denna anställning fastställs. En förutsättning är dock att förmånstagaren under det år då arbetsförmågan eller arbetslösheten började och de omedelbart föregående tio kalenderåren i minst 12 månader har handhaft sådant förvärsarbete, som omfattas av arbetspensionsskyddet från Finland och som berättigar till grundpension enligt 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare. När ovan nämnda tid om 12 månader räknas ut betraktas såsom till pension berättigande tid en sådan kalendermånad under vilken förmånsta-

Gällande lydelse

garen har haft sådana förvärvsinkomster som avses i lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, dock under förutsättning att inkomsterna för hela kalenderåret uppgår till minst det markbelopp som nämns i lagens 5 § 2 mom. En kalendermånad under vilken arbetstagaren har haft sådana inkomster som avses i lagen om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande (662/85) beaktas på motsvarande sätt, om inkomsterna för hela kalenderåret uppgår till minst det markbelopp som nämns i den sistnämnda lagens 3 § 2 mom.

Föreslagen lydelse

garen har haft sådana förvärvsinkomster som avses i lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, dock under förutsättning att inkomsterna för hela kalenderåret uppgår till minst det belopp som nämns i lagens 5 § 2 mom. En kalendermånad under vilken arbetstagaren har haft sådana inkomster som avses i lagen om pension för konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare (662/1985) beaktas på motsvarande sätt, om inkomsterna för hela kalenderåret uppgår till minst det belopp som nämns i den sistnämnda lagens 3 § 2 mom.

9 §

Utöver vad som i 1 mom. bestäms om faktorer som skall beaktas vid bedömningen av i vilken mån arbetsförmågan är nedsatt skall i fråga om en förmånstagare som fyllt 60 år och som har en lång arbetshistoria, vid bedömningen av rätten till invalidpension även beaktas om arbetet har varit påfrestande och slitsamt samt de krav och det ansvar som hänför sig till arbetet, om dessa faktorer i kombination med sjukdom, lyte eller skada gör det oskäligt att fortsätta i arbetet.

9 a §

På förmånstagare som är födda före 1945 och som inte uppfyller det villkor som föreskrivs i 1 mom. 1 punkten om intjäning av grundpension eller annan därmed jämförbar pension under 15 kalenderår, skall i stället för nämnda 15 kalenderår 20 kalenderår tillämpas, om

1) på förmånstagaren enligt 4 mom. i ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om ändring av lagen om statens pensioner (1229/1999) tillämpas 9 a § 2 mom., sådant det löd vid tidpunkten för nämnda lags ikraftträdande, eller

2) förmånstagaren den 1 januari 2000 fick arbetsmarknadsstöd enligt lagen om arbetsmarknadsstöd (1542/1993) på grund av att förmånstagaren fått ut arbetslöshetsdagpenningens maximibelopp.

Vad som bestäms i 3 mom. gäller dock

inte förmånstagare, som inte under minst 15 år har intjänat i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare avsedd grundpension eller annan därmed jämförbar pension som grundar sig på anställnings- eller tjänsteförhållande. På grundval av arbetsförtjänsten i arbetsförhållanden som avses i lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden beaktas intjänandetiden så som anges i 4 § 6 mom. i nämnda lag.

9 c §

Utan hinder av vad som bestäms i 9 § 1 mom. om erhållande av invalidpension, har en förmånstagare som fyllt 60 år rätt att få invalidpension i form av individuell förtidspension, om hans arbetsförmåga, med beaktande av sjukdom, lyte eller skada, faktorer förknippade med åldrande, lång tid i anställningen, ett för honom påfrestande och slitligt arbete samt arbetsförhållandena, varaktigt har nedgått i sådan grad att det inte skäligen kan förutsättas att han skall fortsätta sin anställning. Ett villkor är dock att förmånstagaren har upphört med sådant förvärvsarbete som avses i en lag, ett pensionsreglemente eller en pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller att hans förvärvsinkomst per månad av dessa arbeten kan uppskattas bli mindre än det belopp som avses i 2 § 1 mom. i denna lag. Med undantag av det fall som avses i 9 § 1 mom. d-punkten och det fall att förmånstagaren är berättigad till ålderspension vid en ålder som är lägre än 65 år enligt någon annan lag, ett pensionsreglemente eller en pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, är en förutsättning för individuell förtidspension dessutom att då den individuella förtidspensionen fastställs kan såsom pensionstid även räknas den tid som återstår till pensionsåldern eller till avgångsåldern om denna är lägre.

9 c §

Utan hinder av vad som bestäms i 9 § 1 mom. om erhållande av invalidpension har en förmånstagare som är född före 1944 rätt att när han eller hon fyllt 58 år få invalidpension i form av individuell förtidspension, om arbetsförmågan, med beaktande av sjukdom, lyte eller skada, faktorer förknippade med åldrande, lång tid i anställningen, ett för honom eller henne påfrestande och slitligt arbete samt arbetsförhållandena, varaktigt har nedgått i sådan grad att det inte skäligen kan förutsättas att han eller hon skall fortsätta sin anställning. Ett villkor är dock att förmånstagaren har upphört med sådant förvärvsarbete som avses i en lag, ett pensionsreglemente eller en pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare eller att hans eller hennes förvärvsinkomst per månad av dessa arbeten kan uppskattas bli mindre än det belopp som avses i 2 § 1 mom. i denna lag. Med undantag av det fall som avses i 9 § 1 mom. d-punkten och det fall att förmånstagaren är berättigad till ålderspension vid en ålder som är lägre än 65 år enligt någon annan lag, ett pensionsreglemente eller en pensionsstadga som nämns i 8 § 4 mom. lagen om pension för arbetstagare, är en förutsättning för individuell förtidspension dessutom att då den individuella förtidspensionen fastställs kan såsom pensionstid även räknas den tid som återstår till pensionsåldern eller till avgångsåldern om denna är lägre.

9 d §

Utan hinder av det inledande stycket i 1 mom. har förmånstagare som är födda före

1947 och som övergått till deltidarbete rätt att få deltidspension när de fyllt 56 år, men inte efter att de uppnått åldern för ålderspension eller avgångsåldern, om denna är lägre.

När deltidspension fastställs, betraktas som stabiliserad förvärvsinkomst den pensionsgrundande lönen av den anställning på grundval av vilken vid fastställande av pension skulle beaktas den återstående tiden till pensionsåldern, om förmånstagaren vid den tidpunkt då deltidspensionen börjar hade blivit arbetsoförmögen. Om anställningen har avslutats med stöd av 1 § 8 mom., anses den dock ha fortgått utan avbrott när deltidspension fastställs.

Finansministeriet meddelar vid behov närmare föreskrifter om när det kan anses vara fråga om anställning på heltid på det sätt som avses i 1 mom. 2 punkten, hur förtjänstnivån i deltidarbete som avses i 1 mom. 4 punkten konstateras och hur utvecklingen av den skall följas.

Genom förordning kan stadgas att undantag av särskilda skäl får göras från den förtjänstgräns i mark som avses i 1 mom. 2 punkten och från de villkor som gällande minskad arbetstid och som avses i 1 mom. 4 punkten.

Rätt till deltidspension har inte en förmånstagare som avses i 8 § 4 mom. 1—3 punkten, inte heller en förmånstagare som får deltidspension enligt lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, om den baserar sig på förtjänst som erhållits av anställning som räknas såsom pensionstid enligt denna lag.

Om en förmånstagare i samband med förstatligande har överförts från kommunal eller privat anställning till statlig anställning, beaktas den kommunala eller privata anställningen före förstatligandet när den i 1 mom. 2 punkten nämnda tidsfristen om sex månader och tre år beräknas.

10 §

Pension räknas också för den tid under vilken förmånstagaren har fått deltidspension enligt denna lag. Pensionens belopp beräknas så som det hade beräknats om han

10 §

För deltidarbete som utförs vid sidan av deltidspension beräknas pensionen på det sätt som bestäms ovan i denna paragraf.

under denna tid hade varit statsanställd och som pensionsgrundande lön betraktas den skillnad mellan förvärvsinkomsterna enligt 10 b § 2 och 3 mom. som utgör grund för hans deltidspension.

För en förmånstagare som har uppburit deltidspension utökas ålderspensionen för tiden i deltidspension med ett belopp som för varje månad under vilken förmånstagaren har fått deltidspension är 1/16 procent av den pensionsgrundande lönen, och invalidpensionen på motsvarande sätt med ett belopp enligt tredje och femte meningen i 1 mom. Som pensionsgrundande lön beaktas härvid den skillnad i förvärvsinkomsterna enligt 10 b § 2 och 3 mom. på grundval av vilken förmånstagarens deltidspension har bestämts. Om med pension för deltidsarbete som utförts vid sidan av deltidspension sammanräknas pension som intjänas för återstående tid enligt 5 a §, intjänas pension för denna tid i enlighet med 4 mom. även för den skillnad i förvärvsinkomsterna som avses ovan.

De pensioner som fastställs för varje anställning skall sammanräknas. För en sådan i 1 § 3 mom. i denna lag nämnd gammal förmånstagare som är född efter 1959 eller som inte före utgången av 1994 har minst fem år anställningstid som enligt denna lag räknas såsom pensionstid och för i nämnda lagrum avsedd ny förmånstagare får pensionernas sammanlagda belopp uppgå till högst 60 procent av den högsta pensionsgrundande lönen för pension som beräknas enligt denna lag, då pensionstiden är minst två år. Finns det inte sådan pension, får pensionernas sammanlagda belopp uppgå till högst 60 procent av den högsta pensionsgrundande lönen enligt denna lag. I fråga om andra än i detta moment avsedda gamla förmånstagare samt förmånstagare som på grundval av de i 8 § 5 mom. nämnda stadgandena eller bestämmelserna har beviljats pension enligt 2 mom. och som före utgången av 1994 har minst fem år pensionstid enligt denna lag, bestäms pensionerna dock i procent av den ovan nämnda pensionsgrundande lönen på grundval av anställningstid som enligt denna lag räknas såsom pensionstid till utgången av 1994, på följande sätt

Pensionstid minst	Pensionernas maximibelopp
30 år	66 procent
25 år	65 procent
20 år	64 procent
15 år	63 procent
10 år	62 procent
5 år	61 procent

Vid beräkning av pensionernas maximibelopp på basis av 5 mom. skall i fråga om en sådan förmånstagare som avses i 8 § 4 mom. 3 punkten samt sådan innehavare av militär specialtjänst eller värvad vid försvarsmakten eller innehavare av en specialofficers-, gränsbevakar- eller sjöbevakartjänst vid gränsbevakningsväsendet som är en i 1 § 3 mom. avsedd gammal förmånstagare, dock i stället för tabellen i slutet av 5 mom. tillämpas följande tabell:

Pensionstid	Procent
minst 16 år	66 procent
minst 13 år	65 procent
minst 10 år	64 procent
minst 7 år	63 procent
minst 3 år	62 procent
mindre än 3 år	61 procent

Vid beräkning av pensionernas maximibelopp på basis av 7 mom. skall i fråga om en sådan förmånstagare som avses i 8 § 4 mom. 3 punkten samt sådan innehavare av militär specialtjänst eller värvad vid försvarsmakten eller innehavare av en specialofficers-, gränsbevakar- eller sjöbevakartjänst vid gränsbevakningsväsendet som är en i 1 § 3 mom. avsedd gammal förmånstagare, dock i stället för tabellen i slutet av 7 mom. tillämpas följande tabell:

Pensionstid	Procent
minst 16 år	66 procent
minst 13 år	65 procent
minst 10 år	64 procent
minst 7 år	63 procent
minst 3 år	62 procent
mindre än 3 år	61 procent

Om en förmånstagare på grundval av en anställning som avses i 5 § 5 mom. 2 eller 3 punkten har rätt till pension även med stöd av lagen om pension för arbetstagare eller om han på grund av en anställning hos staten i egenskap av i utlandet anställd arbetstagare har rätt även till sådan pension eller motsvarande förmån från utlandet i vars kostnader staten har deltagit, avdras från pension som betalas enligt denna lag

1) pension som betalas enligt lagen om pension för arbetstagare, till den del den grundar sig på samma anställningstid som pension enligt denna lag,

2) pension eller motsvarande förmån från utlandet på grundval av anställning hos staten i egenskap av i utlandet anställd arbetstagare, till den del den baserar sig på samma anställningstid som pension enligt denna lag, varvid avdrag som till följd av andra

pensioner och ersättningar skall göras från pension som betalas enligt lagen om pension för arbetstagare inte skall beaktas. Angående pensionens maximibelopp gäller i övrigt vad som stadgas nedan.

En förmån som motsvarar i 8 mom. 2 punkten nämnd pension avdras från pension enligt denna lag enligt de beräkningsgrunder som fastställs av finansministeriet.

14 §

Pensionsförhöjning som understiger 15 mark skall inte betalas. Detta belopp justeras årligen enligt det löneindex som nämns i 9 § 2 mom. 1 mening i lagen om pension för arbetstagare. Det justerade beloppet avrundas till närmaste fulla markbelopp.

14 §

Pensionsförhöjning som understiger 2,52 euro skall inte betalas. Detta belopp justeras årligen enligt det löneindex som nämns i 9 § 2 mom. 1 mening i lagen om pension för arbetstagare.

15 §

Deltidspension beviljas tidigast från ingången av månaden efter den under vilken förmånstagaren har fyllt 58 år.

15 §

Deltidspension beviljas tidigast från ingången av månaden efter den då förmånstagaren har fyllt 58 år. Förmånstagare som är födda före 1947 beviljas dock deltidspension tidigast från ingången av månaden efter den då förmånstagaren har fyllt 56 år.

Denna lag träder i kraft den .

Lagens 9 § 7 mom. och 9 c § 1 mom. tillämpas från och med den 1 januari 2004.

Lagens 9 § 7 mom. tillämpas inte på förmånstagare som avses i 8 § 4 mom. 1—3 punkten i lagen om statens pensioner.

Utan hinder av vad som föreskrivs i 9 § 7 mom. och 9 c § 1 mom. bevarar en sådan under åren 1944—1946 född förmånstagare, som har haft sådan i ikraftträdelsebestämmelsen i lagen om ändring av lagen om statens pensioner (103/1989) avsedd rätt att senast den 30 juni 1999 välja pensionsålder enligt de bestämmelser som gällde före den 1 juli 1989, men som inte senast den 30 juni 1999 antingen vid ansökan om pension eller annars skriftligen har meddelat statskontoret att han eller hon önskar välja pensionsålder, sin rätt att få individuell förtidspension när han eller hon har fyllt 58 år, ifall anställningen på det sätt som avses i 1 § 3

mom. lagen om statens pensioner fortgår oavbrutet fram till pensionsfallet. Vidare bevarar en sådan år 1947 född förmånstagare som har haft motsvarande rätt till val av pensionsålder, men som inte använt sig av denna rätt senast den 30 juni 1999, sin rätt att få individuell förtidspension när han eller hon har fyllt 59 år, ifall anställningen på det sätt som avses i 1 § 3 mom. lagen om statens pensioner fortgår oavbrutet fram till pensionsfallet.

Lagens 9 a § 3 och 4 mom. tillämpas från och med den 1 augusti 2002. Lagens 9 a § 3 och 4 mom. tillämpas också på sådana arbetslöshetspensioner där pensionsfallet har inträffat innan tillämpandet av ändringen träder i kraft. Om förmånstagaren inte har haft rätt till arbetslöshetspension på grund av att han eller hon inte har uppfyllt villkoret i 9 a § 1 mom. 1 punkten, sådan den lyder när denna ändring träder i kraft, beviljas arbetslöshetspensionen på ansökan i enlighet med denna lag samt till övriga delar i enlighet med de bestämmelser i lagen om statens pensioner som gäller när denna lag träder i kraft, räknat från ingången av den månad som följer efter pensionsansökan, dock tidigast från och med den 1 augusti 2002. Görs ansökan inom en månad efter att denna lag har trätt i kraft, beviljas arbetslöshetspension från den 1 augusti 2002.

Lagens 9 d § 2 mom., 10 § 5 och 6 mom. samt 15 § 3 mom. tillämpas från och med den 1 januari 2003 på deltidspensioner där pensionsfallet inträffar nämnda dag eller därefter. På förmånstagare som är födda före 1947 tillämpas dock 10 § 6 mom. sådant det lyder när denna lag träder i kraft såsom 10 § 5 mom. I fråga om en förmånstagare född 1947–1951 som har fått deltidspension första gången efter att ha fyllt 60 år utökas ålderspensionen, med avvikelse från 10 § 6 mom., med 1/12 procent av den pensionsgrundande lönen för varje sådan månad för vilken förmånstagaren har fått deltidspension.

Lagens 14 § 4 mom. tillämpas från och med den 1 januari 2002.

Det eurobelopp som föreskrivs i 14 § 4 mom. i denna lag motsvarar det löneindex-tal som fastställts för år 1984.

Åtgärder som verkställigheten av lagen

förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

2.

Lag

om ändring av 9 § lagen om statens familjepensioner

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen den 31 december 1968 om statens familjepensioner (774/1968) 9 § 4 mom., sådant det lyder i lag 697/1985, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

9 §

Familjepensionsförhöjning som understiger 15 mark skall inte betalas. Detta belopp justeras årligen enligt det löneindex-tal som nämns i 9 § lagen om pension för arbetstagare. Det justerade beloppet avrundas till närmaste fulla markbelopp.

Sådan förhöjning av familjepension som understiger 2,52 euro skall inte betalas. Detta belopp justeras årligen enligt det löneindex-tal som nämns i 9 § lagen om pension för arbetstagare.

Denna lag träder i kraft den . Lagen tillämpas från och med den 1 januari 2002.

Det eurobelopp som föreskrivs i 9 § 4 mom. i denna lag motsvarar det löneindex-tal som fastställts för år 1984.
